

AASTA LOOM 2022

Pruunkaru

 100–280 cm

 90–150 cm

 150–200 kg

segatoiduline
(taimed, seemned,
putukad, eriti sipelgad,
kala, raiped)

Ursus arctos
ENG: Brown bear
RUS: Бурый медведь

Pruunkaru on inimpelglik ning pigem öise ja varjulise eluviisiga kiskja, mistõttu ei kohta teda looduses just tihti. Küll aga võib sagedasti leida märke karude kohalolust – käpajälgi metsateel, värsked hunnikuid ja paraku vahel ka rüüstatud mesitarusid.

Pruunkaru on üsna kogukas loom, kelle üks eritunnus on esilekerkiv õlakühm. Nad on segatoidulised, kelle menüüsse kuulub peale erisuguste taimede ja sipelgate ka näiteks kala. Pruunkarud talletavad talveks rasvavarusid ja teevad taliuinakut. Siis langeb kehatemperatuur 37 kraadilt 32 kraadini ja ainevahetus on suvisest ligikaudu neljandiku võrra aeglasem.

350–500 grammi kaaluvad pojad sünnivad jaanuaris–veebruaries. Neid võib olla 1–5, kuid kõige sagedasem on 2 poega. Sündides on nad pimedad ja abitud.

AASTA LIND 2022

Metskurvits

 33–38 cm

 70 mm

 280–450 g

Selgrootud,
põhitoiduks on
vihmaussid

Scolopax rusticola
ENG: Eurasian woodcock
RUS: Вальдшнеп

Metskurvits on ligikaudu tuvisuurune suhteliselt pika nokaga kurvitsaline. Tema sulestik on pruunikirju. Metskurvitsa noka pikkus on ligikaudu 70 mm, tiivapikkus 190–200 mm ning kaal 280–450 g.

Nagu ütleb ka nimi, elab metskurvits suurema osa ajast metsas. Vaid rände ajal, arvestades pimeaja pikkust, tegutseb ta toiduotsinguil valdavalt heina- ja karjamaadel ning viljapõldudel. Metskurvits ei pesitse avamaastikel – ta on valinud elupaigaks vanad metsad.

Metskurvits on väga osav ja kiire lendaja. Ta suudab maapinnalt startida otse üles ja teha lennul kiireid jänesehaake.

Silmad on metskurvitsal sarnaselt enamuse hämaruses ja öötundidel tegutsevate lindudega suured. Tema nägemisraadius on 360 kraadi ning lind on võimeline jälgima kõike enda ümber toimuvat ilma, et ta peaks ennast liigutama!

AASTA MULD 2022

Tehismuld

Tehismullad on levinud taastatud taimestikuga karjäärialadel, tiheasustusega piirkondades ning ehitisi ja teid ümbritsevatel haljasaladel.

Eesti Mullateaduse Seltsi poolt valiti aasta mullaks tehismuld tunnuslausega „masinaga muudetud maa.“ Tehismullad on väga tugeva inim mõjuga mullad, kus loodusliku mulla ülemine osa on osaliselt hävitatud või eemaldatud, segatud alusmullaga, maetud puistanguga või koosneb looduslikust või looduses mitteesinevast puistangumaterjalist. Tehislikkus tähendab inimtegevuse tugevat ümberkujundavat mõju mulla väljanägemisele ja arengule. Mullateke, mis on lahutamatu seotud taimedega ja muu elustikuga, on ka neil aladel looduslik protsess.

Tehismulla lähtematerjali koostis on võrdlemisi mitmekesine alates looduslikust aluspõhja- ja pinnakattematerjalist ning turbast kuni prügimägedeni. Tehismuldi leidub peamiselt taastatud taimestikuga karjäärialadel, tiheasustusega piirkondades ning ehitisi ja teid ümbritsevatel haljasaladel. Selliste alade pideva lisandumise tõttu tekib kogu aeg juurde ka tehismuldi.

AASTA LIBLIKAS 2022

Vareskaera-aasasilmik

tiibade sirulaius
26–30 mm

III kategooria
kaitsealune liik

Coenonympha hero
ENG: Scarce heath
RUS: Сенница геро

Vareskaera-aasasilmik on Euraasia metsavööndi päevaliblika liik, ta on levinud Jaapanist kuni läbi Kesk-Venemaa Skandinaavia ning Kesk-Euroopani. Eestis on vareskaera-aasasilmiku leviku põhjapiiri, kuid asustanud paljud talle sobilikud elupaigad ja on levinud üle kogu Eesti mandriosa ning suurematel saartel. Vareskaera-aasasilmiku laialdast levikut Eestis mõjutab puisniitude ja rannakarjamaade taastamine ja traditsiooniliste tegevuste jätkamine neil aladel.

Varasuvise liigina lendavad juuni algusest juuli alguseni. Teda võib kohata pigem niiskemates elupaikades nagu metsateedel ja –sihtidel, metsalagendikel, puisniitudel, niitudel, võsaservadel, madalsoodes ning aasadel. Samuti on teda kohatud niisketes leht- ja segametsades ja võsastikes. Liblikad on väheliikuvad ning ei rända ringi, otsides uusi elupaiku, seetõttu ohustatab teda elupaikade kadumine.

Ahven

- kuni 50 cm
- kuni 2 kg
- Soome rahvuskala
- röövkala: toiduks on teised kalad või muud loomad

Perca fluviatilis
ENG: European perch
RUS: Речной окунь

Ahvena kohta arvati, et ta on ilu poolest uhke. Ahven on väle, uudishimulik ja toimekas, tuleb meelsasti sööta võtma ka talvehämaras jääkatte all. Tõeline röövkala – jahib endast väiksemaid: särge, tinti, kiiska, meres ühtlasi räime, laseb hea maitsta liigikaaslastel ning kalamarjal. Looduses on ahven peamine södur, kes võitleb meie rannikumeres võõrliigina kanda kinnitanud ümarmudilaga, süües viimase noorjärke. Samuti on ahvena teema väga aktuaalne seoses arutluse all oleva alammõõdu tõstmise ning püügikeeluaja võimaliku kehtestamisega meres.

Pea tagant tõuseb küür, mis kõrgeim esimese seljauime kohal. Tihedalt paiknevad soomused naha küljes kõvasti kinni. Lõpuskaane tipus terav oga. Küljed rohekaskollased tumedate püstvöötidega, selg mustjasroheline. Seljauimed kollakashallid, rinnauimed tumekollased, kõhuuimed ja pärakuuim erkoranžid. Mõõtmed kuni 35–40 cm, 1–1,5 kg. Tavaliselt püütakse 20–25 cm kalu.

AASTA ORHIDEE 2022

Balti sõrmkäpp

IE 30–70 cm

III kategooria
kaitsealune liik

LAD/ENG:
Dactylorhiza baltica

RUS:
Пальчатокоренник
балтийский

Balti sõrmkäpa peamiseks kasvukohtadeks on niisked ja soised niidud, ranna- ja luhaniidud, soostunud heinamaad, madalsooservad, allikasood, veekogude kaldad. Õitseae kestab tal tavaliselt juuni keskpaigast juuni keskpaigani.

Roosakasvioletsed, väga selgete purpurvioletsete joontega õied on koondunud tihedasse tipmisse õisikusse. Taimel on 4–7 võrdlemisi laia lehte, mis on kaetud violetjaspruunide veidi nurgeliste täppidega. Kõrgus jääb taimedel enamasti vahemikku 30–70 cm, harva võib see ulatuda ka üle 90 cm.

Kuna balti sõrmkäppa leidub üle Eesti, on teda lihtne tundma õppida. Tihedamalt on leiukohti Lääne-Eesti rannikualadel sh meie suursaartel ja Kagu-Eestis alates Tartumaast.

Peamiseks ohtudeks on kasvukohtade võsastumine ning kahjuks ka inimtegevus alates korjamisest ja välja kaevamisest.

FOTO: Ivar Leidus, Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0

TEKST: Eesti Orhideekaitse Klubi; Wikipedia

AASTA SAMMAL 2022

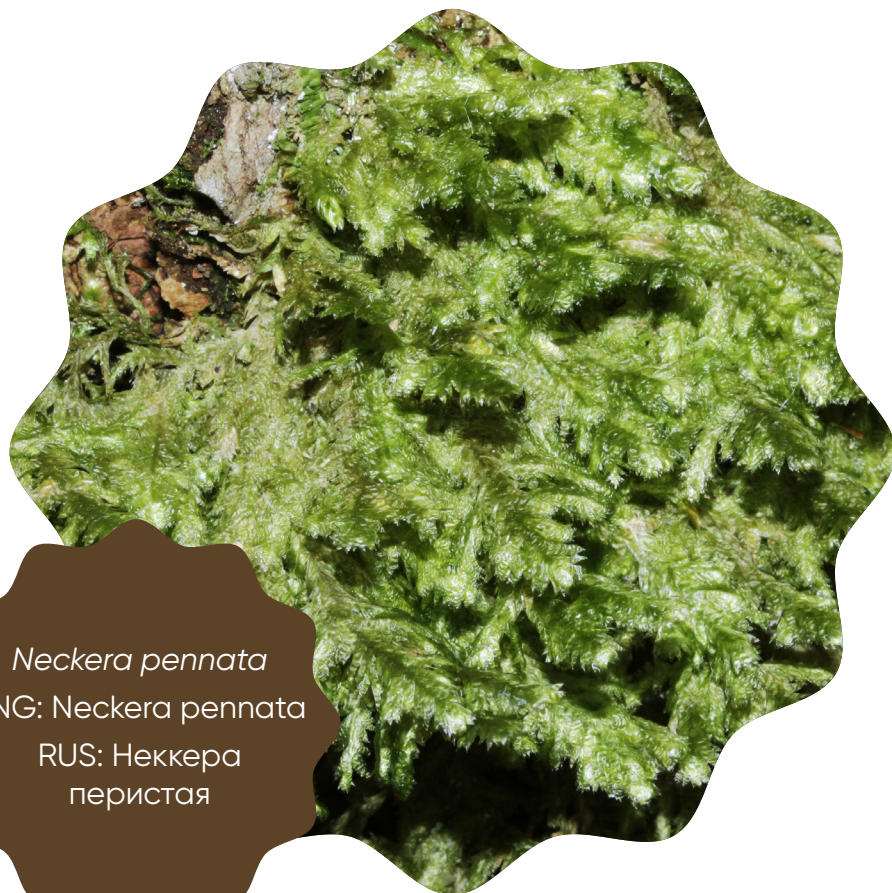
Sulgjas õhik

Võsud lapikult lehistunud.
Varreharud tõusvad,
asuvad substraadi suhtes
rõhtsalt või on rippuvad.
Eoskuprad lehtede varjus.
Valdavalt tüvedel.

III kategooria
kaitsealune liik

Neckera pennata
ENG: Neckera pennata
RUS: Неккера
перистая

Sulgjas õhik on natuke haruldane sammal, mis elab väga vanadel lehtpuudel ning moodustab tüvedel kohevaid ülespoole kaarduvate võsudega padjandeid. Iseloomulikud tunnused: võsud lapikult lehistunud.

Esineb kasvukohtades, mis on jäänud inimtegevusest puutumata. Aasta samblale meeldib ka lubjarikkam pinnas ja pisut hõredam mets. Seda sammalt võib leida salu-, laane-, loo- ja lammimetsadest ja isegi vanadest parkidest, kuid ta eelistab vanu varjulisi puistuid ja laialehiseid puid. Eelistatuim kasvukoht on vanadel haabadel. Võib kasvamas näha ka Tartu botaanikaiaia samblaaias, kuhu ta on toodud loodusest.

On väriselupaiga tunnusliik ja kuulub kolmandasse kaitsekategooriasse. Meie metsades on liik küllalt sage, kuid Euroopas on see arvatud ohustatud liikide punasesse nimestikku. Ohuteguriteks on vanade metsade ja suurte puude kadumine, lageraied ning ülitundlikkus happelihmade suhtes.

AASTA SEEN 2022

Kõrreliste tõlvitõvik

Epichloë typhina
ENG: Epichloë typhina

Kõrreliste-tõlvitõvik on ilus suur hästi äratuntav tavaline mikroseen kõrreliste sugukonda kuuluvatel taimedel.

Kõrreliste-tõlvitõvik on kottseente hõimkonda kuuluv endofüüt – taimede sees elav ning neid abistav esmapilgul nähtamatu seen. Teatud tingimustes ja taimeliikidel võib see seen aga haigusena – tõlvitõvena – avalduda.

Kõrreliste-tõlvitõve tunneb ära niidukõrreliste ülemistele lehetuppedele kasvava paksu valge-kollase-helepruunika koorikja katte järgi. Tema puhul on leidmisrõõmu ja mõtlemisainet tavalisele loodusesõbrale, aga ka uurimisainet teadlastele, sest selgitamist vajavad nii sümbioosis avalduvad muutused seene ja taime füsioloogias kui ka seene lähiliikide eristamine. Suvel sõida seenele heinale!

AASTA PUU 2022

Pihlakas

IE kuni 15 m

Pihlaka perekonda
kuuluvaid liike kasvab
Eestis looduslikult 3:

- harilik pihlakas
- pooppuu
- tuhkpihlakas

Sorbus aucuparia

ENG: Rowan

RUS: Рябина

Harilik pihlakas on kogu Euroopas levinud 4–15 m suvihaljas puu, harvem põõsas. Eestis kasvab looduslikult segametsades, metsaservadel ja mujal olles üks enim levinud taimeliike. Teda edestavad ainult harilik raudrohi ja harilik hiirehernes.

Puu koor on hallikas ja sile. Lehed rohelised, paaritusulgjad. Õied on valged, mõrumandli lõhnaga ja koondunud tihedasse kännasesse. Õitseb mais–juunis. Oranžid kuni punased söödavad õunviljad valmivad septembris–oktoobris.

Noorelt talub pihlaks varjulist kasvukohta, kuid muutub kasvades valgusnõudlikumaks. Ei ole nõudlik mullastiku suhtes, kuid istutuskoha valides arvesta, et tema juurestik on maapinnalähedane. Kõige halvemini talub savisel või soostunud maal kasvamist. Talle on omistatud ka maagilist väge ning juba vanadesse taluaedadesse istutati teda kaitsmaks kodu. Pihlakapuust valmistatud esemetel usuti olevat nõiavägi.